

TARTU ÜLIKOOL
RAKE

Projekti „Piloting Natura2000 Communication in Estonia“ tegevuste tulemused

Uuringuraport

2
0
1
9

**Projekti *Piloting Natura2000*
Communication in Estonia
tegevuste tulemused**

Vahearuanne seisuga 15. november 2019

Tartus 2019. aastal

UURINGU AUTORID:

Maie Kiisel
Meriliis Kasemets

Raporti esikaanel on Kaarel Kaiseli foto.

Uuringu tegijad tänavad projekti partnereid, Leelo Kukke ja teisi uuringu kavadele tagasisidet andnud Keskkonnaameti töötajaid, samuti registrite haldajaid seletuste ja toe eest andmete kogumisel.

Projekti tegevustes lõövad kaasa Eestimaa Looduse Fond, Keskkonnaõiguse Keskus, Looduskiri ja Tartu Ülikool. Projekti NaturallyEst-LIFE (nr LIFE16-GIE_EE_000665) rahastavad Euroopa Komisjoni LIFE programm ning Keskkonnainvesteeringute Keskus.

NB! See uuring ei kajasta ei Euroopa Komisjoni ega Keskkonnainvesteeringute Keskuse ametlikke seisukohti.
The content of this analysis does not reflect the official opinion of the European Commission.

RAKE

Sotsiaalteaduslike rakendusuringute keskus (RAKE) on Tartu Ülikooli üksus, mis ühendab akadeemilisi ja praktilisi uurimisvaldkondi ja teadlasi.

Meie hulka kuuluvad analüütikud, projektijuhid, eksperdid ja teadlased. Me uurime tervise, hariduse, sotsioloogia, psühholoogia, majanduse ja tehnoloogia küsimusi ja neid ühendavaid sotsiaalseid protsesse, sh rahvusvahelistes meeskondades.

KONTAKTANDMED:

Lossi 36-303, 51003, Tartu
+372 51 699 33
maie.kiisel@ut.ee
<http://skytte.ut.ee/et/rake>

ISBN: xxx-xxxx-x-xxxx-x (pdf)

RESÜMEE

Selles uuringus otsime vastust küsimusele, kuidas looduskaitse sihtrühmade kogemust looduskaitsega kommunikatsioonitegevuste abil väärtuslikumaks muuta. Anname selles raportis ülevaate sellest, millised on projekti *Piloting Natura2000 Communication in Estonia* meeskonna tegevuste olulisemad tulemused. Raport annab ülevaate nende tegevuste tulemustest, mille tulemusi on võimalik juba analüüsida. Raport on pooleli (ja valmib projekti lõpuks), kõige täielikumalt on välja arendatud nurmenukukampaania hindamise osa. Projekti partnerid ei ole siin kirjapanduga veel tutvunud, pärast ühiseid arutelusid täieneb ka raporti sisu.

RESUME

This analysis explores the results of the ongoing project *Piloting Natura2000 Communication in Estonia*. Firstly, we analyse the framework of each project action (the necessity of it in general picture), the choice of the social groups for the action and the role of the project activities in changing the target groups' activities (understandings, skills and context of action). Finally, we make recommendations. The report is not finalised as most of the project's actions are not completed.

SISUKORD

RESÜMEE	5
RESUME	5
SISUKORD	6
SISSEJUHATUS	7
ANALÜÜSI METOODIKA	8
JÄRELDUSED	11
2.1 PROJEKTI MEEDIASUHTED	11
2.2 A1 KONTAKTIDE ANDMEBAAS	11
2.3 A2 MAAOMANIKE FOKUSGRUPP-INTERVJUUD	12
2.4 B1 LOODUSKAITSE NÕUANDLA	12
2.5 B2 JUHTUMITE LAHENDAMINE	13
2.6 B3 KÄSIRAAMAT	13
2.7 B4 KOMMUNIKATSIOONIKOOLITUSED	13
2.8 B5 VABAÕHUÜRITUSED	15
2.9 B6 LOODUSKAITSEALADE TÖÖTAJATE ÕPPEREISID	15
2.10 B7 KODANIKUTEADUSE KAMPAANIAD	16
KAMPAANIA RAAMISTUS	16
KAASATUD RÜHMAD	17
TEGEVUSED	19
TEADLASTE ÕPPETUNNID	23
KORRALDAJA ÕPPETUNNID	24
SOOVITUSED	24
2.11 B8 VABATAHTLIKE KAASAMINE LOODUSKAITSESE	25
2.12 C PROJEKTI TULEMUSTE HINDAMINE	25
2.13 D IDA-EUROOPA KONVERENTS	27
KOKKUVÕTE	28

SISSEJUHATUS

Eestimaa looduse fond kutsus kokku projektimeeskonna, et otsida meetodeid looduskaitsest tingitud sotsiaalsete pingete leevendamiseks. Euroopa komisjoni ja Keskkonnainvesteeringute keskuse rahastatud projekti käigus proovitakse läbi erinevaid tegevusi, et omandada uusi õppetunde ja suuremad õnnestumised sobivatele huvirühmadele edasiarendamiseks üle anda.

Tartu ülikooli meeskonna ülesanne on analüüsida kõrvalt partnerite (Eestimaa looduse fond, Looduse omnibuss (juriidilise nimega Looduskiri) ja Keskkonnaõiguse keskus) katsetuste tulemusi ning edasiarendamise võimalusi.

Selleks, et analüüsida tegevuste mõju, pöörame tähelepanu kolmele olulisemale asjale¹:

- **Väljundid – mida tehakse?**
- **Tulemused – mis selle tõttu juhtub?**
- **Mõju – millised sekkumised „lähevad tööle“ ja muudavad kellegi tegevust?**

Kõigepealt vaatame, millised projektis ette nähtud tegevused ellu viidi või kuidas neid kohandati või asendati (väljundid). Seejärel uurime, mis toimub projekti tegevuste käigus ja järel (tulemused). Ühekordsel projektil või tegevusel ei ole sageli laiemat mõju, kuid me kirjeldame ära tingimused, kuidas see mõju saaks tekkida või mille põhjal saab kindel olla, et mõju tekib kunagi hiljem.

See aruanne ei ole valmis, vaid tööprotsessis dokument, mida täiendame projekti tegevuste käigus. Analüüsime tulemusi vastavalt sellele, kuidas tegevusi ellu viiakse. Praeguses seisus on esindatud selliste tegevuste analüüsid, mis on kas teoks saanud või piisavas küpsusastmes, et nende tulemusi on võimalik ja mõtet analüüsida. Projekti tegevustele anname kokkuvõtliku hinnangu projekti lõpus.

Selle uuringu struktuuri aluseks oleme võtnud projekti tegevuste loetelu. Ige tegevuse juues kirjeldame ära tegevuse peamised väljundid ja tulemused. Seejärel juhime tähelepanu valikukohtadele ja anname soovitusi.

¹ Ebrahim, A. & V. Kasturi Rangan (2014) What impact? A framework for measuring the scale and scope of social performance. *California Management Review*, 56, 3, 118-141, https://www.hbs.edu/faculty/Publication%20Files/CMR5603_07_Ebrahim_e3316477-8965-4287-be95-04642982b638.pdf

ANALÜÜSI METOODIKA

Et looduskaitse kommunikatsiooni uute katsetuste projekti tegevuste omavaheline sünergia on vähene (igal tegevusel on ise sihtrühm, üks tegevus ei vii teiseni jne), hindame nende tulemusi tegevuste rühmade kaupa nii nagu need projektitaotluses on esitatud.

Iga tegevuse hindamiseks kasutame veidi erinevaid andmekogumise viise, mille valik tuleneb tegevuste iseloomust. Nendeks tegevusteks võivad olla:

- Vestlused projektimeeskonna koosolekutel ja nende memod
- Vaatlused ja vestlused inimestega projekti üritustel
- Intervjuud looduskaitse konfliktiga osalistega, tegevuste sihtrühmadega
- Dokumentide analüüs (sh projekti aruandlus)
- Meediatöö ja veebiväljundite analüüs
- Projekti partnerite kogutud andmete teisene analüüs

TABEL 1. Projekti tegevuste hindamine

Projekti mõju hindamine	Mida uuritakse? NÄITEKS
<p>VAHETUD VÄLJUNDID – MIDA MEESKOND TEEB?</p> <p style="text-align: center;">↓</p>	<p>Mida projekti käigus tehti, milline oli tegevuste vahetu tulemus?</p> <ul style="list-style-type: none"> - artiklite, jagamiste arv - teabematerjalide tegemine - koosolekute otsused - osalejate arv, seisukohad - ...
<p>OTSESED TULEMUSED – MIS SEETÖTTU JUHTUB?</p> <p style="text-align: center;">↓</p>	<p>Muutused kaasatud osalejate ringi teadmistes ja tegevustes, näiteks:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Natura ettevõtluspotentsiaali käsitlemine omavalitsuste arengukavades - Natura kaitsekorralduse „inimnäolisemaks“ muutmise tegevused - muutused kaitsealade viitade süsteemis - kodanikuteaduse kampaaniast osavõtnute edasine tegevus - looduskaitse vabatahtlike tegevus pärast koolitust - ...
<p>MÕJU – MIS JÄÄB PÜSIMA?</p>	<p>Muutus looduskaitse konfliktisuse määras, näiteks:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Natura-alaste teadmiste kasv - maaomanike oskused Natura-alade eeliseid enda kasuks tööle panna - muutunud kaitsekorraldus, ametnike teistsugused töövõtted - vähem Natura-rikkumisi - ...

Iga tegevuse puhul määratleme kõigepealt **raamistikku**, milles tegevus toimub - mis laadi on tegevus, milline on selle fookus või teema, millisesse valdkonda see kuulub, millised on tulemused, mida sellelt tavaliselt oodatakse jms. Seejärel selgitame, milliste sotsiaalsete **rühmadega** tekivad projekti tegevuste käigus kokkupuuted. Kolmandaks vaatame, kas projekti tegevuste tõttu **muutub midagi nende rühmade tegevuses või tegevuskeskkonnas**, kas hõlmatud rühmad ise muudavad midagi kolmandate osaliste tegevuses. Kui rühma esindajad osalevad lihtsalt projekti tegevuses (nt loevad kampaania kutset, käivad koolitusel), siis ei saa veel öelda, et projektil oli tulemusi.

Tulemuste saavutamist võib kinnitada siis, kui tekivad muutused osalejate 1. arusaamistes, 2. oskustes või 3. neid ümbritsevas keskkonnas. Sageli juhtub, et tulemused on teistsugused, kui kavandatud või kaasnevad nendega kõrvalmõjud, mida algselt ei planeeritud. Mõnikord sünnib tegevuse tulemus kõrvalmõju kaudu. Arusaamiste ja teadmiste muutuseid saab kinnitada vaid siis, kui need on märgatavad. Inimene teeb ümbritsevast pidevalt väikeseid järeldusi, mida ta isegi ei teadvusta. Projekt kui ühekordne selgepiiriline tegevus, millel peab olema mõõdetav mõju, mistõttu selliseid teadmisi, mida inimene ei teadvusta ja uurija kõrvaltvaatajana ei suuda välja selgitada või mis tekiksid ka ilma projekti tegevuste abita, ei saa lugeda projekti tulemuseks (nt üldised väited, et „eks teadlikkus tõusis“, sobivad rutiinse tegevuse, mitte projekti tulemuseks). Teadmine, mida on mõtet projekti tulemusena kirja panna, peab viima muutuseni oskustes (teadmine, et on vaja uut oskust või et oskusi võiks tööle panna teisel moel) või tegevuskeskkonnas (näiteks teadmine, et muuta tuleb regulatsiooni või tehnoloogiat); või kohanduma muutustega nendes (näiteks teadvustab inimene, et muutunud regulatsioonid või tegevusjuhendid on vastupidiselt tema senisele arvamusele just need, mida vaja). Oskuste omandamist võib kinnitada siis, kui inimene on soovitud tegevust palju kordi läbi teinud. Oskus on omandatud siis, kui oodatavat tegevust võib sooritada ilma kurnava pingutuseta, see on muutunud kehaliste ja vaimsete tööruutide osaks (näiteks oskus järjestada meediasõnumeid tähtsamast vähemtähtsamani, oskus valida avalikke tekste kirjutades sõna „rakendama“ asemele sobivamaid sõnu). Tegevuskeskkonnas toimuvad muudatused võivad väljenduda näiteks muutustes infosüsteemis, tööjuhendites, õiguses, töövahendites, koosoleku või pressiürituse juhtimise protseduurides, töökorralduses jne. Vähemalt üks kolmest aspektist – teadmised, oskused, tegutsemiskeskond - peab muutuma, et oleks võimalik öelda, et inimese tegevuses toimus muutus. Need kolm komponenti on iga sotsiaalse rühma puhul erinevad, sõltudes ka tegevuse kontekstist (nt looduslikus keskkonnas loodussäästliku viibimise oskused eristuvad looduskaitse valdkonnas asjade ajamise oskustest, kuigi tegevuse sooritaja on üks ja sama inimene või rühm). Iga sotsiaalse rühma tegevuses toimunud muutused kirjutame lahti tabelis 2 toodud skeemi alusel.

TABEL 2. Sotsiaalse rühma tegevuse osised

	TEGEVUSE OSISED	TEGEVUSE OSISED
ARUSAAMAD: ASJADE JA TEGEVUSTE TÄHENDUSED	Vaikimisi normid Reeglid, põhimõtted Arusaamad, kuidas miski käib Ideoloogiad, veendumused	„Loodus tuleb koolis selgeks õppida!“ „Ainult koos õpetajaga!“ „Loodus = puugid“ „Looduskaitse on kuradist!“
OSKUSED JA PÄDEVUSED (SH ÕIGUS MIDAGI TEHA)	Kehalised Vaimsed	Auto juhtimine, arvuti- ja keeleoskus, looduse märkide ja loomade kehakeele lugemise harjumus Sisseharjunud või kätteõpitud mõtlemise, kavandamise ja reageerimise viisid
INIMESE TOIMIMISE MATERIAALNE JA VIRTUAALNE KESKKOND	Asjad Materiaalne ja virtuaalne keskkond Taristu	Raha, auto, nutitelefon, puugid (suhtlus-, foto)tehnoloogia, mööbel, ruumi disain, arhitektuur, maastik, buss Teed, kanalid, rööpad, bussi marsruudid, Wi-Fi, elektrivõrk

Allikas: autorite tehtud Vihalemm, Keller ja Kiisel 2015 põhjal²

Projekti tegevuste kitsaskohtadele, valikuvõimalustele ja edasiarendamise võimalustele juhime tähelepanu, analüüsides tegevuse raamistikku (nt kas on mõtet vahetada raamistikku või ootuseid projekti tulemustele), sotsiaalse rühma valikut ja projekti tegevuste rolli sotsiaalse rühma tegevuse muutmisel (tabeli 2 analüüsiskeemi arvesse võttes näitame, milliseid komponente on (veel) vaja kasutada, et saavutada soovitud muutust).

² Vihalemm, T., Keller, M., Kiisel, M. (2015) *From Intervention to Social Change: A Guide to Reshaping Everyday Practices*. London: Ashgate.

JÄRELDUSED

Järgnevat esitatakse alapeatükkides võtame kokku analüüside olulisemad järeldused.

- ülevaated projekti tegevuste kaupa
- projekti tegevuste raamistus ja valitud sihtrühmad
- projekti väljundid ja tulemused (muutused sihtrühma arusaamades, oskustes, tegutsemiskeskkonnas)
- soovitus

2.1 Projekti meediasuhted

Eestimaa looduse fond lähtus projekti kommunikatsiooniplaani tegemisel projekti analüüsist koorunud järeldustest. Sõnastatud on prioriteetsemad rühmad ja teemad (nt väliskogemuse jagamine), stilistilised võtted (nt igapäevase looduskaitse nõuanded esiplaanil, vajadus kasutada üldarusaadavaid sõnu). Kirja sai ka lubadus meediaplaani põhimõtteid projekti käigus jooksvalt meelde tuletada, kuid projekti koosolekul on olnud paraku pakilisemaid küsimusi lahendada. Praeguses seisus on suurem osa meediaväljundist keskendunud teavitava iseloomuga sõnumitele (nt meil on/oli üritus, kuidas võtta osa kampaaniast?), mis on tingitud kampaania tegevustest, kuid ei loo otseselt uusi teadmisi (va nurmenukkude küsimused) ega arenda uusi oskusi. Nüüd, kus projektist on kogunenud omajagu õppetunde, võiks õppimise ja kogemuste omandamise eesmärgil mõelda ka mõne üldisema (nt looduskaitse lahendused teistes riikides) või praktilisema meediaväljundi peale (nn igapäevase looduskaitse võtted). Looduskaitse nõuandla ja juhtumite lahendamiseks pidi koostama ka probleemipõhised meediakäsitlused KÕKi juhtimisel, nendega on lähiajal kavas tegelema hakata (Võhandu maastikukaitseala konflikt kogukonna ja KeA vahel, rahnikaajustused majades).

2.2 A1 Kontaktide andmebaas

Projekti kavandades arvas projektimeeskond, et looduskaitsealade inimeste kontaktandmeid saab koguda ja säilitada, et kasutada neid vajadusel looduskaitset puudutava teabe saatmiseks ja vahendamiseks. Selline plaan läheb aga vastuollu andmekaitsega ja ei ole ka projekti meeskonnale kohalike elanikega suhtlemiseks eriti mugav lahendus. Reaalses elus koondab KÕK selliste inimeste andmeid (nende enda nõusolekul), kellega nad looduskaitse probleeme arutavad (eesmärgiga kasutada neid andmeid siis, kui neil on põhjust jagada teavet, mida need inimesed neilt ootaksid). Me vaatame üle selle andmestiku üle ilma nende isikustavate andmetega tutvumata ja hindame nende andmete kasutusvõimalusi. Samuti otsime mujal maailmast häid näiteid selle kohta, kuidas

üldse võrgustikupõhist "suhtlen kõigiga" teabevahetust arendada ja anname soovitusi. Praegu on Eesti ametkondade ametnikel igapäev sageli mõni eraldiseisev e-posti list, nt pärandkultuuri list, loodushoiutoetuste list jne.

2.3 A2 Maaomanike fookusgrupp-intervjuud

Eestimaa looduse fond ostis osa uuringu töödest sisse. Näiteks aitas meeskond aktiivselt kaasa küll osalejate värbamisele, kuid vestles ja analüüsis TÜ doktorant Leene Korp. Selline muudatus projektis oli mõistlik, sest andmed kogus ja pani kokku neutraalne osaline. Teekond raporti valmimiseni pakkus õppetunde ka fondi enda töötajatele. Raporti sisu esitleti keskkonnaametnikele, see võeti aluseks ka teiste analüüside tegemisel (tegevused C) ja projekti tegevuste elluviimisel. Näiteks tõi analüüs välja, et probleemid looduskaitstes ei teki mitte niivõrd vajadusest loodust kaitsta kui just viisist, kuidas seda tehakse ja kuidas tuleb selles protsessis suhelda. Silvia Lotman võttis selle lähtekohaks ametnikele koolitusi tehes, otsides välja näiteid selle kohta, kuidas mujal maailmas on suudetud looduskaitse konflikte leevendada suhtlusprotsesse kujundades. Projekti käigus on keskkonnaametnikega pidevalt otsitud võimalusi edendada proaktiivset ja vahetut nõustamist, korrastada infosüsteeme ja asendada bürokraatiat koostööga. Selles võtmes on uuringu roll olnud kujundada eelkõige projekti töötajate ja nende vahetute partnerite arusaamu sellest, millised on looduskaitse kriitilised probleemid ja kuidas neile lähenda. Oskusi ja tegutsemiskeskonda see kujundanud ei ole, kuid on aidanud kaasa ettepanekutele ja tegevuste kujundamisele, mille käigus võivad tekkida oskused (koolitused) ja tegutsemiskeskond (nt KeA iseteeninduskeskkond).

2.4 B1 Looduskaitse nõuandla

Looduskaitse nõuandla tegevust hindame projekti teises pooles, sest senised nõuandlasse pöördumised (suurusjärgus 50) on olnud üldjuhul ajendatud kas võrdlemisi pinnapealsetest tehnilistest küsimustest või on siis küll loomult põhjalikku analüüsi vajavad, kuid veel sellistes arengujärgkudes, et neid ei saa lugeda lõpetatuks. Juhtumite analüüsi tulemuste hindamine on hea koondada kitsamale ajavahemikule, kus on võimalik teha ülevaade eri tüüpi juhtumite lahendamist ühe korraga. Oleme välja selgitanud, kuidas saame nõusajatega vestelda isikuandmeid kaitstes.

Teavet looduskaitse nõuandla olemasolust on jagatud piisavalt selleks, et harjutada sihtrühmi mõttega, et selline võimalus on olemas ja julgustada neid pöörduma, aga ka selleks, et mitte põhjustada olukorda, kus pöördujad ummistavad büroo soovidega, mida kiiresti täita ei suudeta. Lisaks meediatööle, mis on toonud büroosse eelkõige tehnilisemaid küsimusi, on Keskkonnaõiguse keskus otsinud sisulisemaid ja korduva iseloomuga lahendamist vajavaid probleeme otsinud ka asjatundjate võrgustiku kaudu.

Looduskaitse nõuandlal on kaks eesmärki. Kõigepealt lahendada probleeme, mille nõuandlasse pöörduvad inimesed nõu lauale toovad, teiseks elavdada ühiskondlikku diskussiooni kohalike kogukondade, maaomanike ja looduskaitseametnike vahel. Viimase eesmärgi saavutamiseks on Keskkonnaõiguse keskus osalenud kohtumistel Keskkonnaameti spetsialistidega, kuid projekti teise poolde kavandatud tegevusi kavatsime põhjalikumalt vaadata just sellest aspektist, kuivõrd diskussiooni nende huvirühmade vahel edendada õnnestub (nt vaatleme avalikke üritusi, kus KÕK on lubanud üles astuda). Tunnustame seda, et Keskkonnaõiguse keskuse töötajad on oma tegevustele sõnastanud selge plaani, eesmärgi ja sihtrühmad (maaomanikud, eriti põllumehed ja metsaomanikud,

samuti Keskkonnaameti ja kohaliku omavalitsuse ametnikud, laiem avalikkus, arendajad, keskkonnamõjude hindajad. Kommunikatsiooniplaanis on hoolt kantud selle eest, et soovijad märkaksid üleskutseid probleemidest märku anda neile sobivates teabekanalites, leiaksid üles nõuandla „kodu“ ja saaksid ka ise kaasa rääkida ja arutleda. Seehulgas on arvestatud, et teave, mis on inimestele vajalik, liigub enamasti otsesuhtluses (sobitub konteksti, vastab otsija küsimusele). Keskus on näinud projekti jooksul pidevalt vaeva selleks, et leida üles sobivaid suhtluskanaleid (nt sobivate ühingu suhtluskanaleid, looduskaitsealade omanikele sobivad maaelu kajastavad ja kohalikud ajakirjandusväljaanded), sh kohandanud oma kommunikatsioonistiili valdkonna asjatundjatega konsulteerides. Samuti on keskus kutsunud juhtumeid lahendades sihtrühmi vahetult kokku (nt Tohlu kraavi juhtum). Mõelda tasub ka looduskaitsealade suuremate ettevõtjate rühmale.

Seniste nõuandlasse pöördumiste sisu näitab, et inimeste ei tunneta looduskaitse kohta küsimusi küsides looduskaitsealade piire ega ka õiguslikke piire. Kui inimene pöördub looduskaitse juhtumi lahendamiseks nõuandlasse, ei oska ta täpselt määratleda, milles peitub probleem. Seetõttu peaks Keskkonnaõiguse keskus mõtlema, millises vormis ja milline osaline peaks sarnase teenusega jätkama, sest näha on, et sellise teenuse järele on nõudlus, kuid keskus peaks nende lahendamiseks arendama pädevusi valdkondades, mis pole otseselt nende prioriteet (nt kuidas aidata inimestel ennetada ränikahjustusi). Vt seoseid punktiga projekti tegevusega C.

2.5 B2 Juhtumite lahendamine

Juhtumite lahendamise tegevust hindame projekti teises pooles. Kui projekti alguses plaanis oli mõeldud, et looduskaitse nõuandlast kooruvad välja probleemid, mida asuda lahendama tegevuse B2 all, siis projekti ajakava ei võimaldanud nõuandla tegevuse järel enam oodata (piisavalt suure keerukusastmega juhtumeid ei olnud selleks ajaks laekunud). Juhtumite lahendamiseks sobivate väljavalimiseks arutati looduskaitse asjatundjatega. Juhtumite lahendusi analüüsid pöörame tähelepanu eelkõige sellele, milliseid muudatusi eeldab see juhtumi osaliste tegevuses ja mida projekti meeskond võtab selleks ette, et saadud soovitusi ka järgitaks. Valitud juhtumite valik peegeldab, et lahendusi otsitakse kaasustele, mille vastu tunnevad rühmad sageli huvi (nt ehitamine), mis on parasjagu arenemas või on protsessis, mille soodsale arengule saab jooksvalt ja õppetunde salvestades kaasa aidata (Võhandu juhtum) või mis otsivad lahendust juhtumitele, millele tuleb otsida loomingulisi, praktilisi ja maaomanikku kaasavaid lahendusi (rähnide juhtum). Valitud juhtumitel on arvestatav mõju potentsiaal olenevalt sellest, kuidas saadud õppetundide edastamisega vaeva nähakse.

2.6 B3 Käsiraamat

Käsiraamatu kontseptsiooni üle on projekti meeskond pidanud nõu mitmel pool ja otsinud sellele sobivat formaati, mis leiaks ka sihtrühma poolt kasutust ja oleks neile vajalik. Arutelud selle üle veel käivad.

2.7 B4 Kommunikatsioonikoolitused

Kommunikatsioonikoolitused keskkonnaameti töötajatele toimusid ära. Tulemas on veel koolitused looduskaitse vabatahtlikele.

Keskkonnaametnike koolituse vajaduste väljaselgitamiseks küsitlesid ELFi töötajad ametnikke (?). Koos KeAga kavandasid nad viis koolituspäeva, tulles üksikasjalikelt suhtlusoskuste teemadelt tasapisi

olukordadesse, kus neid vaja läheb (1.-2. suhtlemispsühholoogia, 3. läbirääkimine, 4. meediasuhtlus, 5. rahvusvahelised kogemused looduskaitse suhtluse korraldamises konfliktide leevendamisel). Koolitusel osales 15 (peamiselt keskastme) ametnikku, kõigil koolituspäevadel samad inimesed (üks kukkus välja, puudumise korral tehti ajutisi asendusi). Et osalemise määr oli väga kõrge ja suur osa neist oli ka varem mitmesuguseid koolitusi läbinud, võib öelda, et osalejad olid motiveeritud ja koolitusega väga rahul. Seda järeltust toetas ka osalusvaatlus viimasel koolitusel. Koolituse õppetunnid (mõju) koguti kokku viimasel koolituspäeval tagasisaavaatava rühmaülesande abil.

Koolituse olulisemad mõjud väljendusid uutes teadmistes. Kahtlemata teadsid koolitajad ka varem asju, millest koolitusel räägiti, kuid praktilise ühistreeningu käigus saadi paremini aru, mis on isiklike oskuste tase ja mis on asutuse vajadused laiemalt (sh koolitusel saadud oskuste edasiandmine). Uued oskused arenevad ka praktilise treeningu käigus välja üsna harva, sest igapäevaelu vajadused ja nõudmised kipuvad koolitusel värskaid võtteid omandanud ikka nõ vanasse sängi tagasi puksima. Aga ka teadmised ja üldine mõttevahetus võivad osutada olulisteks tulemusteks, kui selle tõttu võetakse ette tegevusi, mis iseenesest täiendavaid oskusi ei vaja. Nt otsus tellida väljaõpet, muuta töökorraldust või asjade tegemise viise ka siis, kui edasiliikumiseks vajalikke oskusi veel pole. Selliseid uute tegevuste väljahargnemisi või loomingulisi ideid, mille elluviimist kaalutakse, saab tehtud koolitustega seostada mitmeid.

Olulisemad teadmised või arusaamad, mida koolitunud välja tõid, olid arusaam aktiivse kuulamise vajadusest ja huvirühma põhiseisest tegevuse planeerimise kasulikkusest.

Aktiivse kuulamise olulisusest saadi koolituse treeningute käigus palju paremini aru. Sellel teemal on küll koolitatud asutuse juhte, kes saavad selle vajadusest aru ja oskavad ka kasutada, kuid neil ei ole endal oskusi neid teadmisi ja oskusi edasi anda, et see tarkus KeAs laiemalt leviks. Osalejad leidsid, et ka reaspetsialistid vajavad sellist väljaõpet (eriti maavarade kasutuse menetlejad ja kaitse planeerijad, suurusjärgus 200 inimest). Samas leiti, et ka oskuslik töötaja pörkub paljude barjääridega, mille tõttu ta ei saaks seda oskust praktikas rakendada. Näiteks ei ole neil selleks piisavalt aega või peavad nad tegelema teiste asjadega. Kohapeal mõeldi välja ka väikeseid nippe, mille abil tuletada meelde aktiivse kuulamise vajadusi ja võtteid, nt võiks katta telefoni meelepeaga, et juba toru haarates taipaks inimene end õigel lainele lülitada. Samuti mõeldi mentorsüsteemile, mis aitaks uusi kolleege uutele rööbastele juhtida (selle suhtes, et nõ vanu kalasid saaks täiesti ümber pöörata, suhtuti skeptiliselt). Samuti mõeldi lahendusele, et valdkonna professionaal tuleb tööpraktikat jälgima ja käigult nõustama, et uus praktika kinnistuks. Leiti, et õppida sobib katse-eksituse meetodil, teooria saab selle juurde koolituse käigus. Leiti, et ka KeA pressiesindaja peaks läbima konflikti juhtimise ja kuulamise koolituse, sest praegu ei pööra ta piisavalt tähelepanu rünnakute pareerimisele. Arutati, aga konkreetse järeltusteni ei vormunud mõte muuta menetluskoosolekute formaati (panna inimesed ise kõnelema, tutvuma, mitte vastupidi) ja muuta menetluste tagasiside kogumise viise (nt tänaval).

Huvirühmade kaardistamine ja huvirühma põhiseisega pole KeA ametnikud varem tegelenud, sest neil pole selleks vahendeid ega aega. Osalejad leidsid, et nad leiutavad iga juhtumi puhul lahendusi põlve otsas, sest planeerimiseks pole töökorralduses kohta ette nähtud. Neil pole ka väga teadmisi, kuidas seda teha. Teadmiste ja oskuste arendamiseks sooviti proovida läbi kaitsekorralduskava tegemine mõne reaalse juhtumi varal (kaardistamine, intervjuud, arutelude modereerimine). Leiti, et seejärel tuleks mõelda läbi oma spetsialistide koolitamise ja treenimise

vajadused. Sellisesse protsessi sooviti kaasata ka neutraalseid osalisi (sest KeAt ei peeta kunagi neutraalseks osaliseks, aga seda pole ka kohalikud kogukonnaliidrid), näiteks doktorande, tudengeid. Nemad saaksid välitöid teha, kuulata, läbi rääkida ja oleksid piisavalt usaldusväärsed. Samuti tuleks kaasata meeskonda lepitajaid, moderaatorid võiks spetsiaalselt välja õpetada. Üks koolitaja leidis, et ta visandas koolituse käigus juba oma rahvuspargi tarbeks sihtrühmade kaardistuse valmis. Sõnastati ka see, et läbi tuleks mõelda, milliste kaardistatud rühmadega tasub üldse strateegiliselt tegeleda, sest näiteks igapäevane kirjasaatja ei pruugi mõjutada olulisi protsesse. Samuti leiti, et ühe organisatsiooniga, millega KeA on sageli konkureerinud, saaks alustada nõ otsast, võttes teadmiseks huvirühmade kaardistamisel kogutud õppetunde.

Projekti käigus tekkis ka planeerimata ja looduskaitse-väline sotsiaal-majanduslik mõju. Eesti Ekspressil tekkis ELFi töötaja koolitussoovi peale uus koolitustüüp – oma ruumides koolitamine. Varem ei olnud nad seda teinud.

Koolituse oluline tulem oskuste ja tegutsemiskeskonna plaanis oli ka see, et KeA meeskond õppis Eestimaa Looduse Fondiga koostööd tegema ja vastupidi. Vähenesid kahe asutuse eelarvamused üksteise suhtes. Kui esimesel kohtumisel üksteist veel võõristati, siis koolituse lõpuks oli moodustunud üsna lõimunud koolitusmeeskond.

ELFi tagasiside aluseks võttes kallutas koolitusel osalemine KeAt ette võtma tegevusi, millele nad varem ei olnud mõelnud või mille kasuks nad otsustasid just koolitusel saadud mõtete tõttu. Näiteks otsustas KeA prooviks Võhandu maastikukaitsealal vabatahtlikult elanikke kaasata ja teha poollooduslike koosluste kaitse kommunikatsiooniplaani (need õppetunnid vajavad edasist analüüsi). ELF otsustas koolitusel tekkinud idee tõttu teha talgud ja perepäevad NaturallyEst-LIFE projekti raames Võhandu ääres, kus kohalike lanike suhe looduskaitsejatega on keeruliseks muutunud.

2.8 B5 Vabaõhuüritused

Projekti partneri Looduse Omnibussi (MTÜ Looduskiri) töötajad on teinud projekti kestel väljasõite loodusesse samal moel nagu varemgi (va paar erandit, mille juhtumisele aitas kaasa Eestimaa looduse fondi meeskond – nurmenukukampaaniaga lõimitud väljasõit ja väljasõit, millega ühendati Alam-Pedja puisniidu talgu). Et Looduse Omnibuss ei soovinud praktikas katsetada uusi võtteid, mille käigus oleks olnud võimalik järele proovida, kas sellise tegevusega on võimalik jõuda nt uute rühmadeni või saavutada teistsuguseid väljundeid või kõrvalmõjusid, ei saanud me koguda ka õppetunde ega mõõta mõju. Meil ei ole mõtet mõõta rutiinse tegevuse mõjusid, mis juhtuksid ka ilma seda projekti tegemata. Eestimaa looduse fond on näinud palju vaeva selle probleemi lahendamisega.

Vabaõhuürituste ja väljasõitude olulisim mõju looduskaitsele, eriti selle kriitilisemale rühmale – maaomanikele –, on näidata, et nende maatükkidel asumatel loodusväärtustel on iseväärtus, mida inimesed oskavad tähtsaks pidada või mille üle rõõmu tunda. Lood, mis on põimunud ümber Looduse Omnibussi tavapärase väljasõitude, näitavad, et sellel on arvestatav roll maaomanike ja kohalike elanike teadmiste ja arusaamade kujundamises. Vt oskuste ja tegutsemiskeskonna teemat tegevuse C alt.

2.9 B6 Looduskaitsealade töötajate õppereisid

See tegevus seisab projektis veel ees.

2.10 B7 Kodanikuteaduse kampaaniad

Looduskaitse kommunikatsiooni uute katsetuste projekti käigus on Eestimaa looduse fond korraldanud ühe kodanikuteaduse kampaania (edaspidi nurmenukukampaania) ja teine on veel ees. Nurmenukukampaania tegevused on lõpetatud, mistõttu anname siin põhjalikuma ülevaate selle tulemustest.

Kampaania raamistus

Nurmenukukampaania on harrastusteaduse kampaania, mille vorm ei ole Eestis üldse tundmatu ega ka eriti uudne. Näiteks on Eesti Ornitoloogiaühing korraldanud talviseid aialinnuvaatluseid (kolmepäevane üritus peredele, millel on kümneaastane ajalugu), kaasanud inimesi suvise aialinnupäeviku täitmisesse (poole aasta pikkune ettevõtmine loodusvaatluse harrastajatele, algas 2014. aastal) ja 1987. aastast kutsunud neid ka talilinde loendama (ettevõtmine siiski rohkem harrastusornitoloogidele, loenduseks tuleb läbida kümnekilomeetrine rada). Koolidele mõeldud kolmekuuline kampaania *Tere, kevad!*, millesse kaasatakse lapsi eelkooliealistest põhikooliõpilasteni, sai alguse juba 1990. aastatel ja on mitme peamiselt loodusariduse edendamisega tegeleva asutuse toel järjest edasi arenenud. Selle ettevõtmise käigus seiratakse lindude kevadrännet ja muid loodusemärke. Leiab ka üksikuid loodusvaatluste algatusi. Näiteks korraldas Eesti Looduskaitse Selts Eesti riigi sajanda sünnipäeva puhul ühekordse loodusvaatluste kampaania *Kingi Eestile 100 loodusvaatlust!* Niimoodi kogutud andmeid kasutatakse looduse seireks ja loodusteadusliku lähtematerjalina. Maaülikooli teadlased kutsusid 2019. aastal tartlasi üles maasikaid ja nõiahambaid kasvatama, et selgitada linnaõhu saaste toimet taimede arengule.

Nurmenukukampaania mahutub suures osas sarnastesse raamidesse – selle käigus kaasati inimesi loodust vaatlema loodusteaduslikust vaatepunktist (aga see ei ole ainus) ja kaasati samu sotsiaalseid rühmi, mida ka varasemates harrastusteaduse kampaaniates – loodusehuvilisi ja lapsi. Eestimaa looduse kampaania eristus selle poolest, et vaadelda tuli taimi ja vaatluses osalemise ees oli rohkem barjääre. Näiteks pidi kampaanias osaleja teadma või üles otsima kohad, kust nurmenukke leida ja ajastama vaatluse õitsemise hetkele³. Kuigi ühe liigi tuvastamine on palju lihtsam kui näiteks kõigi akna taga lendavate lindude määramine, ei ole nurmenukk üldjuhul nii karismaatiline ja vaatlema ahvatlev kui tundmatu värvuline akna taga⁴. Lisaks teemale eristus nurmenukukampaania selle poolest, et see seoti lisaks tavapärasele kanalitele (koolid, meedia) ka *Teeme ära!* kampaaniaga, mis on justkui sotsiaalses vormis taristu, mis aitab harrastusteaduse juurde tuua ka inimesi, kes seda muidu ei teeks. Nurmenukukampaania toimus looduskaitsealade kommunikatsiooni projekti raames. Nurmenukkude levila ja selle kaitse-eesmärgid kattuvad osaliselt ka looduskaitsealadega, kuid kui võtta lähtekohaks see, et looduskaitsealade kommunikatsiooni põhiküsimuseks looduskaitse asjaajamine, siis seos projekti eesmärkide ja valitud liigi vahel on väga õrn. Looduskaitsealade elanike

³ Mitmed osalejad leidsid, et "nurmenukke oli veel vähe", "veel oli vara..." või "osad hakkavad juba närtsima".

⁴ Kampaania projektijuhi sõnul oli noortega looduses kaasas käies näha, et nurmenukk ei ole selline liik, mis põhjustanuks osalenutes silmapaistvaid emotsioone.

osad rühmad oskavad väärtustada liike, mis on kaitse alla võetud ja soovivad nende heaolule kaasa aidata. Nende liikide tundmine võib aidata mingil määral kaasa looduskaitsealade vajaduse teadvustamisele. Paraku puuduvad Eesti looduskaitsealadel silmatorkavatest liikidest maskotid, mida annaks ohutult harrastusteaduse vankri ette siduda (kaitsealad on tüüpiliselt loodud koosluste, mitte nn maskottliikide – nagu lendorava – kaitseks; liigid on põhjusega kaitse all, mistõttu nende vaatlemisel on eetilisi kitsaskohti jne). Kampaania ja looduskaitsealade vahelise seose loomine ei sõltunud üksnes ELFi pingutustest, vaid ka sellest, millist materjali on teadusel vaja. Võimalik, et parandada saab kampaania kommunikatsiooni, et selles tõuseks kampaania tehniliste juhiste kõrval (kuidas osaleda, kuidas määrata nurmenuku õie tüüpi) rohkem esile ka looduskaitse moraal või seosed looduskaitsealade tähtsusega.

Kaasatud rühmad

Analüüsidest kanaleid, mida kasutati inimeste tegevustesse kaasamiseks, võib ettevõtmise sihtrühmadeks pidada peamiselt koole-lasteaedu ja väljakujunenud loodushuviga inimesi (sh üksikult ja meeskondadena). Kui projekti käigus on sageli arutletud selle üle, kuidas jõuda selliste rühmadeni, keda tavapäraselt looduskaitsele ei kaasata, siis on mõnevõrra üllatav, et korraldajad valisid nii traditsioonilised suhtluskanalid. Sellisele kriitikale räägib vastu aga see, et iga tegevus peab olema oma sihtrühma nägu. Harrastusteaduse sihtrühmad on olnud statistiliselt kogu aeg ühed ja samad. Nad on koondunud kindlate kanalite ümber, sest leiavad sealt oodatud teabe. Teiste rühmadeni jõudmiseks ei oleks piisanud üksnes teistsuguste teabekanalite valikust, vaid ümber oleks tulnud vaadata ka kampaania vaatenurk (teaduslik vaatenurk ei sobiks) ja ka selle tegevused, et sobitada teiste rühmade vajadustega.

1. klassi õpilased käisid määramas nurmenukkude õietüüpe. Kui ülesanne tundus alguses keeruline, siis loenduskohale jõudes selgus, et tegelikult on asi lihtne ja lõbus. Lastele väga meeldis olla õues ja nurmenukke loendada. Nii mõnigi ei tahtnud enam põllult ära minna. Lisaboonusena leiti põllult veel muidki taimi ja vahvaid suuri viinamäe tigusid.

Kampaanias löid kaasa ka *Teeme ära!* talgulised. Seda, et niimoodi kaasati senisest teistsuguseid inimesi, näitab näiteks see, et nii talgu- kui piirkonnajuhid küsisid nurmenukkukampaania kohta väga palju küsimusi. Paljud neist polnud varem teadusliku loodusvaatlusega kokku puutunud ega osanud ilma selgitusteta talgulisi juhendada. Talgu „taristu“ oli edukas nurmenuku määrajate kaasaja – see on hea näide, kuidas kaasata kollektiive, mille koondumise mõte pole otseselt looduskaitse ega nurmenukuteadus, vaid muud põhjused, eelkõige lihtsalt võimalus viibida meeldivas seltskonnas. 2019. aasta *Teeme ära!* kampaania käigus määrati nurmenukke tervelt 196 talgul 2060st (10%). Samas domineerisid ka talgute seas lasteaedade-koolide, aga ka külakogukondade talgud. Seega ei ole unikaalne rahvastikurühm, kes niimoodi kaasa tõmmati ehk siiski väga suur. Võimalik, et see ülesanne delegeriti üksikule talgutel osalejale (kui nurmenukid üldse sellel ajal selles kohas õitsesid). Seda, et talgutel osalejate tähelepanu oli teistel teemadel, näitab näiteks see, et märksõnad *#looduskaitse* ja *#nurmenukk* esinevad talgute eesmärkide märksõnalistes tutvustustes üheskoos vaid viiel korral, *#looduskaitse* talgu eesmärgina üksi kümnel korral.

Mina. Maailm. Meedia (2014) andmetel erineb loodushuviliste inimeste rühm talgutel osalevate inimeste rühmast selle poolest, et nende eluviis on märgatavalt rahulikum – neil on vähem ettevõtlikkust, tutvusi ja oskusi, mis võiksid neid haarata ootamatutesse ettevõtmistesse. Talgutel osalejad on sagedamini aktiivsed ka seltsielus, kodanikuühendustes, poliitikas, kultuuris ja tarbijatena. Loodushuvilistele on globaalprobleemide lahendamise küsimus olulisem kui talgutel osalevatele inimestele – nende motiivide pilt on kirjum. Samas on talgulistel palju rohkem oskusi, et loodust kaitsta, kui see peaks praktiliselt vajalik olema. Ka loodushuvilised on sageli poliitikahuvilised, kuid mitte nii aktiivses vormis. Näiteks käivad nad valimas, hoiavad end poliitikauudistega kursis, kuid vähem kui talguliste rühm, mis püüab poliitikakujundamisele ühtlasi nii aktiivsete kodanike kui tarbijatena kaasa aidata. Talgutel osalejad on ka aktiivsemad internetikasutajad. Talgutel osalevate inimeste rühm on rahvuse, soo ja vanuse põhiselt mitmekesisem kui loodushuviliste rühm (loodushuvi kahanedes venekeelse elanikkonna, meeste ja noorte inimeste osakaal suureneb). Need inimesed, kes käivad talgutel, paigutavad end kõrgemasse ühiskondlikku kihti. Loodushuviga kaasneb küll sarnane tendents, kuid see on väga nõrk (statistilise usaldusväärsuse piiril).

Kampaaniasse kaasati ka venekeelset elanikkonda, kuid nende kaasatus oli oluliselt madalam (u 1700 vaatluskogemusest esitati venekeelses keskkonnas u 3%). Esimese korra kohta oli tulemus hea, sest enamasti levitatakse looduskampaaniate teavet vaid eesti keeles. Kampaaniakorraldajad leiavad, et vene elanikkonna kaasamine ei ole ületamatu ülesanne, kui selleks kaasata edaspidi vene keelt kõnelev kommunikatsioonijuht.

Selle kohta, millised rühmad said teabe kampaanias osalemise kohta, pakub teavet ka meediakajastuste analüüs. Kampaania teave liikus üldkättesaadavates kanalites (nt üleriigilistes ajalehtedes – viis kajastust – nagu Maaleht, Õhtuleht, Õpetajate leht, Eesti Ekspress; viis korda Eesti televisioonis; populaarsetes radiokanalites 22 korda, nt Vikerraadios, Elmaris jm), kohalikes lehtedes (23 korda, nt Meie maa, Järva teataja, Tartu Postimees, Põhjarannik, Sakala jne), uudisväravates (65 korda, nt Delfi, aga ka kitsama jälgijaskonnaga Novaatoris, Bioneeris, jm), samuti spetsiifiliselt loodushuviliste ajakirjas Eesti Loodus (4 korda). Seda, et võrdlemisi laialt jagatud teave jäi inimeste jaoks siiski kaugeks, näitab see, et nurmenukukampaania Facebooki postitused pärinevad kampaania meeskonnalt endalt, pilte on selles kanalis jaganud u kümme talgulist. Instagrammis on nurmenukupilte võrdlemisi palju, kuid 444st pildiviitest #nurmenukk on enamik postitatud enne nurmenukukampaaniat (lihtsalt loodusarmastajate ja teetaime korjajate lillepildid)⁵. Selles kanalis jagatakse samas rohkem isiklike saavutusi, sh koriluse ja aianduse alal. #eestiotsibnurmenukke (kampaania ametlik viide) tuleb otsingust välja vaid 39 korral, #nurmenukutalgud üheksal korral.

⁵ Instagram: <https://www.instagram.com/explore/tags/nurmenukk/>

Tegevused

Teadmised. Analüüsisime vaatlejate kommentaare ja vestlesime nendega (kes olid selleks kampaania lehel nõusoleku andnud) veel täiendavalt selleks, et mõista, millise muutuse kampaanias osalemine nende jaoks kaasa tõi. Päris suur osa vastajatest ütles, et nad võtsid teaduslikust loodusvaatlusest esimest korda osa. Spetsiifilisi teadmisi ei osanud vastajad välja tuua, neid tuli lugeda vastustest nõrivate vahelt. Meediakajastuste analüüs näitab, et meediatarbija võis saada teada, mis on nurmenuku roll looduses, miks on kampaania vajalik ja kuidas kampaaniast osa võtta. Seega võib öelda, et nõ tüüpiline osaleja omandas teadmise selle kohta, kuidas loodusteaduslik vaatlus üldjoontes käib, et taimede osad võivad olla liigisiselt erinevad, milline näeb välja nurmenukk ja millise koha pealt võib teda leida. Väiksem osa sellistest osalejatest, kes kuulasid ka ettekandeid, suutsid ilmselt salvestada teadmise ka selle kohta, et niidukoosluste olukord on senisest enam ohustatud. Selliseid tegutsemiskeskondi, kus seda tüüpi teadmisi saaks ära kasutada (nt oskuste arendamiseks või tegevuskeskkonna muutmiseks), on väga vähe.

Oskused. Samal ajal paistis osalejate arvamustest, et suur osa neist tunneb loodust üsna hästi. Sellised vastajad oskasid määrata taimede kasvukoha tüüpe ja tundsid ka teisi liike. Samuti suur (ja kohati kattuv) osa teadis-tundis vaadeldud paika ja selle ajalugu. Näiteks olid nad vaadelnud nurmenukke ka oma koduaias või maakodu ümbruses, selle juurde kuulunud endistel karjamaadel. Paigatundmist näitas ka võime hinnata nurmenuku arvukuse muutuseid eelnevate aastatega võrreldes. Seega ei saa selliste vaatlejate puhul öelda, et nurmenukkampaania oleks panustanud uue harjumuse kujundamisse või arendanud oskust seda otsida (ühekordne tegevus ei taga veel oskust), vaid pigem põhjuse minna juba varasemast ajast tuttavaid tegevuskeskkondi vaatlema. Arvestades praktiliste loodussidemete vähenemist võivad sellised ühekordsed ja üldmõistetavad ettevõtmised aga kaasa aidata väljakujunenud harjumuste jätkumisse – katkemisohus rutiin püsib selliste käikude varal paremini elus.

Loodusvaatluses osalenud:

Piirkonnas on varasematel aastatel nurmenukkud kasvanud, kuid sellel aastal ei ole õisi ega lehti. Põhjusena arvame olevat Viru kaevanduse tegevuse lõpetamist või põlluharimise tulemust (varem vaid niideti, nüüd kasvatatakse seal erinevaid põllukultuure).

Tegemist on suvilarajooni keskel asuva loodusliku heinamaaga. Lisaks nurmenukkudele õitsevad seal ka kullerkupud ja mõned käpalised. Tiigis on ka vesilikud.

Nurmenukkampaanias käigus võisid paraneda ka osalejate pildistamise ja nutifonide kasutamise oskused, nende oskuste puudumine võis osutada ka takistuseks, miks kas ei osaletud või jäeti andmed edasi andmata.

Tegutsemiskeskond. Kampaanias osalejate tegutsemiskeskonna võib jagada kaheks: virtuaalne keskkond kogutud andmete esitamiseks ja füüsiline keskkond, mis oli iga vaatluse korral erinev looduslik keskkond.

Kuigi kampaania korraldajad toovad välja, et kampaania vaatluste tegemiseks loodud e-keskkond vähendas tavapäraste loodusvaatluste sisestamise keskkondadega võrreldes kaasalöömise barjääre⁶, siis kasutajate tagasiside näitas, et tehnilisi probleeme siiski oli. Õige mitmed osalejad töid välja, et ülesanne tundus alguses keeruline, kuid pihta hakates osutus see oluliselt lihtsamaks ja meeldivaks tegevuseks. Virtuaalses keskkonnas toimetades puututi kokku mitmete tehniliste iseärasustega. Näiteks ei osanud paljud inimesed esitada andmeid vaatluskoha kohta, esitades need vales vormis (nt sattusid andmestikku väga üldised sõnalised kohamääratlused segiläbi koordinaat-andmetega) või üldse esitamata jättes - 18% juhtudest puudus andmestikus teave vaatluse asukoha kohta. Mõned vastajad ei saanud pilte üles laadida, sest neil ei olnud selleks vahendit või ei võimaldanud seda andmeside kvaliteet (sh vaatluskohas). Pilte lisati 74% vaatlusjuhtumitest. Piltidelt oli näha, et nad ei saanud aru, millisel otstarbel teadlased pilte kasutada soovisid. Samas võib öelda, et nüüd, kus osalenud on tuttavad nurmenukukampaania platvormiga, on neil seda järgmistel kevadetal juba lihtsam kasutada, sest nad teavad, mida oodata.

Osalusbarjäärid algasid olenevalt inimrühmast aga kindlasti juba enne e-keskkonda jõudmist, sest ka need inimesed, kes kampaanias osalesid, leidsid, et ülesanne tundus enne pealehakkamist raske. E-keskkond ühes looduskeskkonnaga sobis hästi kooli- ja eelkooliealiste õpetajatele ja nende hoolealustele, sest nad soovisid sarnasest või samast ettevõtmisest meelsasti veel mõni teine kord osa saada. Kooli õppekäikude ja talgute käigus tuli osalejatel liikuda ka neile seni tundmatutesse looduslikesse kohtadesse, sest koha valiku tegi eestvedaja. Selle käigus laienes osalejate teadmine looduslikest keskkondadest, mida ühel või teisel põhjusel võiks külastada ka teine kord (isetekkeline prügila, piknikukoht, ujumiskoht jm, mille funktsiooni määrab asukoha iseloom). Iseseisvalt tehtud vaatluste loenduspaikadena toodi välja nii koduaeda, kodu- või maakodulähedasi paiku, heinamaid ja teeääri, sh kohtadest, kust igapäevaselt mööda käidi. Seega võib arvata, et barjäärid kampaaniast

⁶ SA Eestimaa Looduse Fondi ja Tartu Ülikooli rahvateaduse kampaania „Eesti otsib nurmenukke“ [kampaania tutvustus ETAgile, organisatsiooni sisedokument] (2019) ELF ja Tartu Ülikool.

osavõtmiseks olid madalamad neil inimestel, kes juba teadsid kohti, kust nurmenukke leida, kes oskasid nurmenukku määrata ja kellele kohti leidmise talgujuht või õpetaja lihtsaks tegid.

Selleks, et mõista, milliste rühmadeni oleks võimalik veel kampaaniaga jõuda ja kuidas, vestlesime ka selliste inimestega, kes kampaanias ei osalenud, aga eluviisilt oleksid sobinud kampaania sihtrühmaks, sh olid sellest kuulnud (jätsime kõrvale inimesed, kellel poleks üldse eeldusi nurmenukkude vastu huvi tunda). Mitteosalenud selgitasid kampaania materjale sirvides põgusalt, kuidas see tegevus neid võiks kõita ja mida saaks teha, et nad osa võtaks. Nad tõid välja, et nurmenuku talgud toimusid kiirel kevadisel ajal, mil inimesed on ka muudu võrdlemisi palju looduses. Nurmenukukampaania ja talgud konkureerivad muude nädalavahetuste kohustustega, nt kevadtööd, peenarde kaevamine, suurpuhastus, seltskondlikud üritused, eksamiteks õppimine või kooli lõpetamine jne. Kuigi küsitletud naudivad loodust, siis teevad nad seda juba väljakujunenud tegevuste käigus (maatöö, ühest punktist teise liikumine, jalutamine), vaadeldes pigem loodust üldiselt või nautides selle protsesse, kuid mitte keskendudes ühele liigile või taimele. Loodusvaatlus kui tegevus mõjub paljudele võõrastavalt. Barjäär kampaanias osalemisele on see, et kui inimene ei tea nurmenukkude elupaiku või kui see asuks maal, mille omandistaatus on teadmata (võimalus kohtuda pahase omanikuga), milleni viib looduslikult keeruline maastik (nt kui kummikud unusid või rägastikust ei pääse läbi, on oht eksida) või kus võib olla lahtiselt liikuvaid koeri. Osalemist takistab see, kui kohale jõudmiseks tuleks läbida liiga pikk vahemaa ja kui selleks pole võtta transpordivahendit ega meeldivat seltskonda. Takistada võib ka nutivahendi puudus või selle vähenenud tundmine. Pettumust kasvatab, kui nurmenukud sel hetkel ei õitsegi. Kui talgud tõid kampaania juurde ka inimesi, kes muudu ei oleks nurmenukke vaadelnud, siis üks vastaja leidis, et ta vaatleks nurmenukke küll, kui selleks ei peaks end täiendavalt talgule registreerima. Talgurühmad sobivas piirkonnas võivad olla täitunud või põhitegevuseks valinud tegevuse, mis kõhklejale huvi ei paku.

Naine, 26: Minu jaoks on Tartu juba loodus. Minu elukoht on valitud nii, et looduslik keskkond oleks võimalikult ligidal. Aga nõ pärisloodusesse, mõtlen metsa, puude keskele lähen siis, kui kodus Võrus käin. Sealt ma olen pärit, see paneelmaja on metsa keskel. Kuus ikka korra tahan "päris metsa", puude vahele. Minu jaoks on rohelus tähtis. Ma tean, kus minu nurmenukud kasvavad.

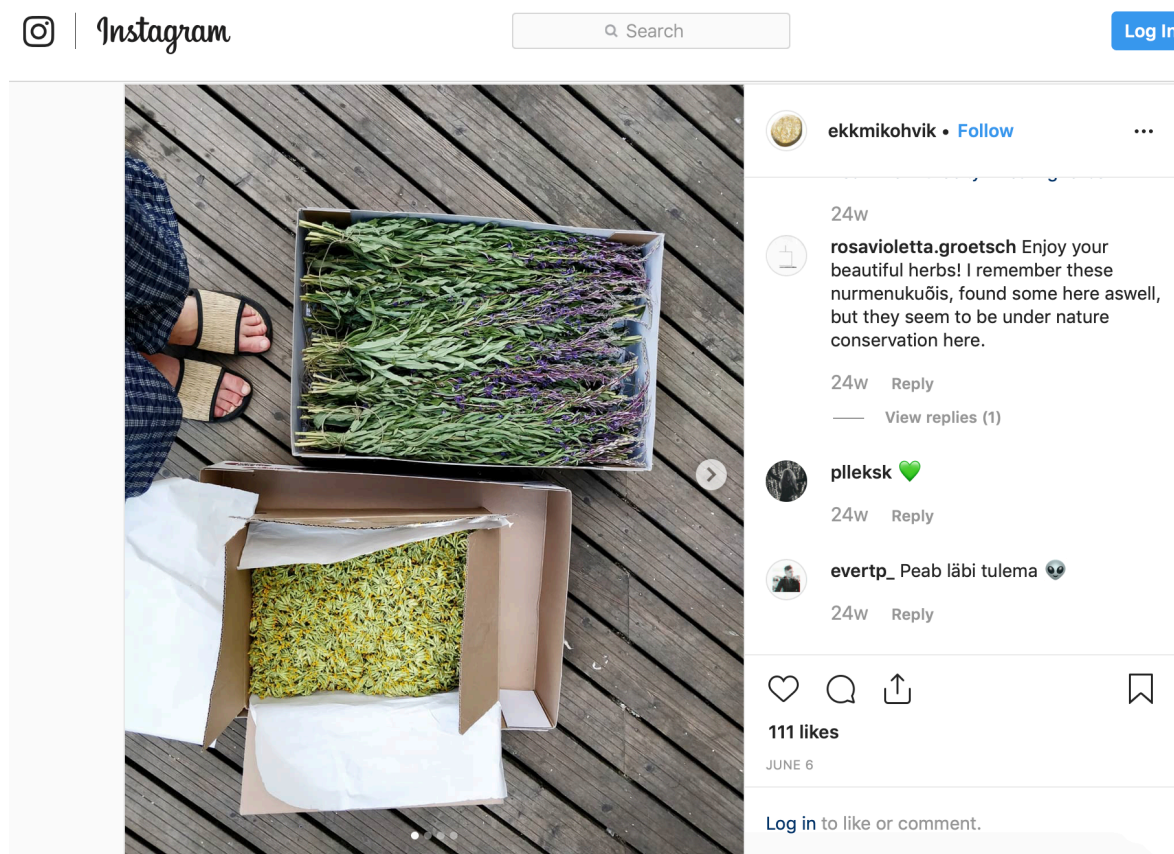
Kuulsin nurmenuku kampaaniast küll, ema kaudu vist, ta on lasteaia kasvataja. Ma ei saanud sellest asjast aru, teema jäi minust kaugemale. Ei saanud aru selle tähtsusest, nurmenukkude lugemine kõlas mingi nalja ja sõnakõlksuna.

Terevisioonist nägin ka, tundus, et on nagu koolilaste teema, nad lähevad klassiruumist välja ja teevad teadlastele natuke head. Ei osanud end selles rollis näha. Ma ise mäletan, et kui oli Teeme ära! kampaania, siis sellest võtsime küll koolis osa. Nurmenuku teema tundus kuidagi nali ja mulle ei mahu see nali igapäeva ära. Kui näiteks sina [intervjueerija] oleks mulle rääkinud, mille tõttu seda tehakse, siis oleks sinuga kaasa tulnud. Rongipiletiga kaks peatust Elva poole. Nagu jalutama minnes, sellega ühendatult.

Samas ainult nurmenukkude pärast ei sooviks need inimesed uksest välja minna. Nad sooviksid, et

see tegevus oleks pakitud mõne teise neile sobiva tegevuse külge. Nt leidis üks, et talle oleks sobinud kutse kuhugi matkale, jalutuskäigule või giidiga tuurile, kus mõni bioloog oleks loodusest huvitavalt rääkinud või oleks muidu hariva tegevusega täidetud.

Selleks, et ühekordne käik loodusesse tooks kaasa pikaajalisi mõjusid, nt paneks aluse mõnele uuele rutiinile, peaks see ühilduma inimeste vajadustega (nt soov tuua koduhoovi mõni looduslik liik, määrata ära sageli kohatav lind vm). Nurmenukkude vaatlemine pole aga vajadus, mida võiks leida inimeste argistest tegevustest. Sellest hoolimata, et kampaania lähenemine nurmenukule oli loodusteaduslik (statistiliselt väga spetsiifiline huviteema, mis ühendab üliväikest inimrühma), oli näha, et mitmed osalejad „möbleerisid” teadusliku vaatnurgaga kampaania iseseisvalt praktilises või meelelahutuslikus võtmes. Näiteks korjasid nad taimi tee jaoks või ühendasid vaatluse kevadiste aiatööde, liikumis- ja matkamisharrastuste, loodusõppe, talgumelu ja -tööde (prügi koristamine, mõisaparkide või kiigeplatside korrastamine) ja õuemängudega.

JOONIS 1. Näide loodushuvi praktilistest vormidest (ei lähtunud nurmenukukampaaniast)⁷

⁷ Instagram: <https://www.instagram.com/p/ByXVoorpEDj/>

Teadlaste õppetunnid

Tartu ülikooli ökoloogid, kes koos Eestimaa looduse fondiga harrastusteaduse kampaaniat korraldasid (esimest korda), jäid koostööga rahule. Et mõlema asutuse töötajad tundsid üksteist ka varem, ei toonud see kaasa üllatusi partnerite teadmiste, oskuste või tegutsemispraktikate vallas. Kui kampaania toimus Euroopa komisjoni ja Keskkonnainvesteeringute keskuse vahenditest, siis teadlased selles kaasa löömise ja andmete publikatsiooniks vormimise eest tasu ei saanud. Et teaduse rahastamise tulevik on ebaselge, ei ole kindel, kas seda tüüpi ühekordseid algatusi on võimalik järjepidevalt ette võtta, sest tasustamata töid ei ole teadlasel võimalik oma tööaja sisse palju mahutada. Samas võib öelda, et oskuste puudumisest tingitud barjääride taha kampaania kordamine ei jääks, sest kampaanias on võimalik osaleda juba olemasolevate oskuste varal.

Nurmenuku kampaania käigus tehti 1700 vaatlust ja uuriti 200 000 nurmenukku⁸. Andmed on teaduslikuks analüüsiks sobivad – andmestiku põhjal on teadlased alustanud käsikirja kirjutamisega, kuid andmete kogumisele kaasaitamisele kulus teadlastel palju rohkem aega, kui nad planeerisid. Vaatluste seas oli palju selliseid, mis tuli kvaliteediprobleemide tõttu välja praakida. Andmestik tuli siiski piisavalt suur, et selle kvaliteet „puhastamise“ käigus ei kannatanud. Vastuste kvaliteeti seostas küsitletud teadlane muuhulgas ka andmesisestusprobleemidega, mitte üksnes kampaanias osalejate oskustega, sest tema lähikonnas kurtsid selle üle mitmed. Väiksemaid õppetunde oli veelgi. Näiteks sooviti andmestikku saada ka teavet taimede arvu kohta kasvukohas, kuid et seda peeti liiga keeruliseks ülesandeks, asendati nurmenukkude arv nõudega esitada kampaania platvormile pilte. Teadlased oleksid püüdnud populatsiooni suurust nende põhjal ise määratleda. Osalejad ei saanud paraku kõik aru, millest on vaja pilti teha ja neid piiras ka kampaania tingimustes ette antud saja taime alammäär, millest alates vaatlus arvesse läheb. Mitmel pool polnud nurmenukke nii palju võtta või õitsesid need kampaania tegevuste jaoks liiga vara või hilja. Teadlaste jaoks muutis osalemise keerulisemaks ka ülikooli töötajate kohustus osta ülikooli meeneid (50 torusalli ja veepudelit) ülikooliülese meenehanke võitnuga sõlmitud raamlepingu alusel. Kui soovitakse meeneid, mida hanke tehnilises kirjelduses pole puudutatud, võib meenete ost eeldada mitmeid hinnapäringuid raamlepingu partneritelt, aga ka rahvusvahelist avatud hankemenetlusega riigihanget. Kampaanias osalenuid tänati tänuüritusel ja meedias ilmunud artiklites. Meiega mõtteid vahetanud teadlane oleks soovinud osalenud inimestele juba esimesel võimalusel mingisugust tagasisidet anda, et neile ei jääks tunnet, et nad esitavad need andmed „musta auku“. Kolme aasta pärast valmivat publikatsiooni vaevalt, et keegi neist lugema juhtub.

Teadlased soovisid kaasata võimalikult palju vastajaid eri rühmadest, nt lasteaia lapsi, koolilapsi, vanureid, venekeelset erakonda (samas see rühmade kirjeldus on võrdlemisi ühekülgne). Vastajate variatiivsusega jäid nad rahule, kuid ei osanud põhjendada, kuidas see nt andmekogumise eesmärgile kaasa võiks aidata. Vene keele oskus on noorte teadlaste seas vähene, mistõttu kaasati vene raadios esinejana üks kolleeg, kes pole nurmenukkude teemaga seotud.

⁸ Nurmenukuvaatluse tulemused üllatasid teadlasi (2019) Nurmenukk.ee, 20. juuni. <https://nurmenukk.ee/uudised/nurmenukuvaatluse-tulemused-ullatasid-teadlasi>

Korraldaja õppetunnid

Eestimaa looduse fondile oli harrastusteaduse kampaania korraldamine esimene sellelaadne kogemus, mille suurim ülesanne oli „nurmenukk inimestele lähedale tuua“ (luua liigi kohta jutustamist väärt lugu). Ülesande muutis lihtsamaks see, et seekord olid organisatsioonil olemas vahendid, keerulisemaks see, et nurmenukk ei kuulu karismaatiliste liikide kategooriasse, eriti „nunnude silmadega“ loomade kõrval. Organisatsiooni töötajate jaoks eristusid kampaania tegevused vabaühenduse teistest tegevustest, mille käigus tuleb avalikkuse ees esineda sageli kas konfliktiolukorras või ebameeldivate sõnumitega. Rõõmus teema aitas asutuse meeskonnal tegutseda ka teistsuguses rollis. Organisatsioon arendas avalike suhete tööriistade tellimise ja arendamise oskusi (videojäädvustused, reklaammaterjalid, IT-arendus kampaania platvormi tarbeks), samuti sõnaseadmise oskusi (kuidas rääkida ökoloogiast nii, et nn tavaline inimene aru saaks?). Teiste huvirühmade seas tõstab meeskond esile seda, et tegevustesse suudeti kaasata maapiirkondade kogukondi. Nemad on kampaania sihtrühmadest kõige otsesemalt looduskaitsealadega seotud.

Soovitused

Nurmenukukampaania tüüpi tegevuste mõju looduskaitsealade huvirühmade mõtte- ja tegevusmustritele ei ole suur. Seetõttu võiks kampaania korraldusmeeskond läbi mõelda, mis on selle tegevuse eesmärk ja millise asutuse „rüppe“ see orgaaniliselt sobituks. Sarnaseid ettevõtmisi sarnastele rühmadele on teisigi. Kui õigustatud on vajadus asendada loodusvaatlustes linnud taimedega (eriti kui see muudab kampaania korraldamise keerulisemaks) ja mida see tegelikult muudab looduskaitse tunnetamises? Kas selleks, et saada ihaldusväärse maakogukonna kui sihtrühma tähelepanu looduskaitsele, peab korraldama harrastusteaduse kampaaniat, mille seos looduskaitsega on nõrk? Rühmad, keda soovitakse looduse juurde tuua, võiks rohkem läbi mõelda ja põhjendada, enne kui järgmise kampaaniaga edasi minna.

Meie talgud hakkavad lõppema, need olid väga harivad ja lapsi haaravad. [...] Mida rohkem lapsed õisi vaatasid, seda selgemaks vahe tegemine muutus. [...] Et [rühma lapsed] ise lähevad sel aastal juba kooli, siis kuivatavad nad uutele väikestele [rühma lastele] talveks head kõhateed, mida aegajalt juua ning mille abil saavad õpetajad oma siis juba eks-[rühmanimi] meenutada. [...] Kogu ettevõtmine oli hariv ja tore, kindlasti osaleme sarnastel talgutel ka järgmistel aastatel.

Kui kampaania plaan jätta üldjoontes samaks, siis tuleks läbi mõelda tehnilisemaid üksikasju. Näiteks kuidas tulla toime looduse rütmidega, mis ei hooli kampaania meediaplaanist (lindude rände ja aialinnuvaatluse puhul ei ole seda muret), kuidas näidata inimestele kätte õiged vaatluskohad, et tuua vaatlema ka inimesi, kelle õue peal need taimed otseselt ei kasva. Üle võiks vaadata, milliste looduses sooritavate tegevustega võiks vaatlusi ühendada, millisest vaatenurgast läheneda (kas just teaduslik, nurmenukul on ka teisi kasutusalasid). Kaaluda võiks kaasatava võrgustiku laiendamise võimalusi, et tuua loodusesse inimesi, kes seda otseselt ei plaani, kuid on piisavalt sotsiaalsed ja oskavad ka sügava loodushuvita looduses viibimisest rõõmu tunda (nt giidiga organiseeritud jalutuskäigud). Kampaania virtuaalse keskkonna tehnilised probleemid võiks ära parandada, et järgmistel aastatel vältida õpetajate, loodusharidustöötajate ja *Teeme Ära!* talgujuhtide segadusi.

2.11 B8 Vabatahtlike kaasamine looduskaitse

Vabatahtlike kaasamisega on tasapisi juba tegeletud, kuid suurem töö on ees, mistõttu ka tulemuste analüüsi teeme hiljem. Mõju hindamiseks on vaja selgelt sõnastada uute vabatahtlike kaasamise eesmärk, sest vabatahtlikke on ELF kaasanud varemgi nii kampaania korras kui organisatsiooni igapäevarutiini osana. Uute vabatahtlike leidmiseks korraldati Tartus Eesti rahva muuseumi juures vikatiga niitmise võistlused, jätkatud on talgute korraldamisega. ELFis on abiks ka välisvabatahtlikud, aasta kohta umbes kolm vabatahtlikku. Nad löövad kaasa välitöodes, aga ka kommunikatsioonitöös. Lähemal ajal kaasatakse ka ülikoolide tudengimeeskondi.

Vaatlusel Alam-Pedja talgutel torkas silma, et osalejaskond moodustub üksteisega otsapidi lõimunud sõpruskondadest, mis haaravad endaga talgutele kaasa uusi inimesi isiklike tutvuste kaudu. Sekka üksikuid loodushuvilisi ja loodusõpetuse õpetajaid, kes pole igapäevaselt alati kõige sotsiaalsemad inimesed, kuid kelle sotsiaalse elu tipphetk võibki olla korra aastas talgutel käia. Osalejad on üritusele oodatud perega, samuti on üritus taskukohane paljudele rühmadele – u 25 eurot kolmepäevase tegevuse eest. Kuigi inimesed paistavad sellel üritusel avatud, on uutel tulijatel keeruline vestlustega liituda siis, kui nende vaated lähevad vastuollu looduskaitse tunnustatud vaadetega. Vestlused võivad olla väsitavad inimestele, kes ei talu pidevat negatiivset fooni (sest keskkonna ja looduse valdkonnas pole justkui kunagi midagi hästi). Üritusel süüakse ainult taimetoitu, mis määratleb samuti üritusele oodatud inimeste eluviisi võrdlemisi selgepiiriliselt. Inimesed, kes ei ole harjunud ainult taimset toitu sööma, võivad saada võimaluse proovida uusi maitseid. Samas üritusele palju ka ei mahu (maksimaalne arv on olnud 60 inimest). Talgud võivad ligi tõmmata ka lihtsalt tegutsemissooviga inimesi (nt pole oma maakodu). Talgutel toimuvad niitmise voorud (sh väljaõpe vikatiga niitmiseks, pinnimiseks, lõikamiseks), loengud, jalutuskäigud looduses ja kehakinnitamine pausid. Õhtul lisandub lõke, saun, muusika või tants. Talgutel käimine aitab omandada ja kinnistada teadmisi looduskaitsest ja arendada kultuurilis-praktiliste tööde oskuseid, kogeda omal nahal puisniidu koosluseid ja mõista, kuidas seda ise edendada. Talgutel võib kohtuda ka huvitavate inimestega, kellega arutades võivad tekkida ka uued ideed ja ühised tegemised. Suurem osa ettevõtmise mõjust on lokaalne, nt kohalviibijate uued oskused või teadmised, samuti niitmisrutiini alalhoidmine. Mõju võib jõuda ka kaugemale, sest üritusel kohtuvad inimesed, kes on aktiivsed ja võivad kohapeal sündinud ideid koos ellu viia.

Et talgute formaat on juba ammu välja kujunenud, tuleks läbi mõelda, mis on unikaalsed eesmärgid, mida nendega saavutada või keda talgutele kaasata.

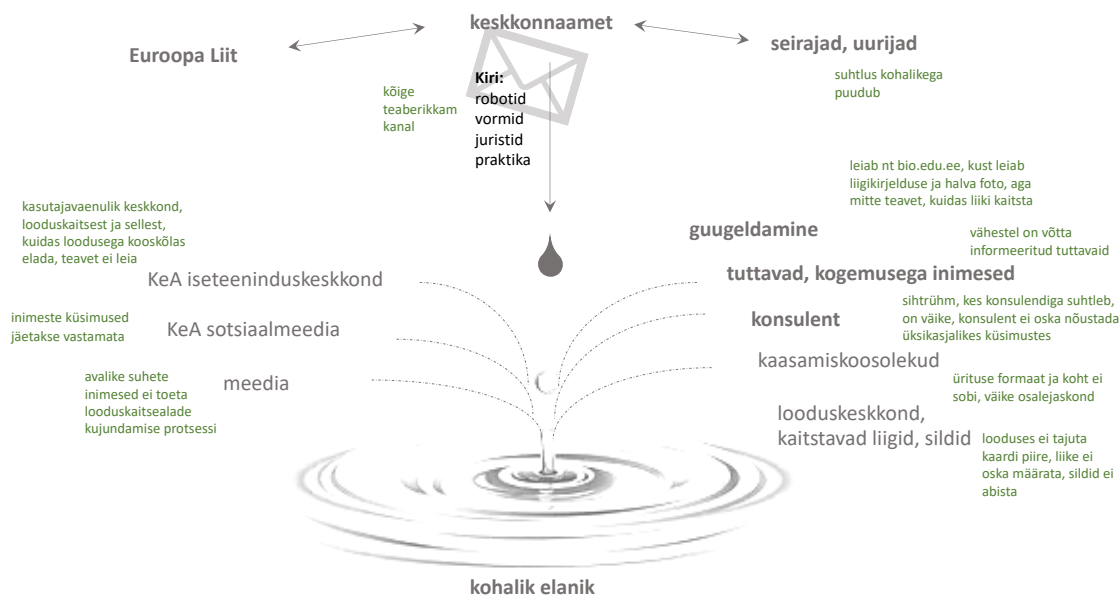
Analüüsiülesanne uueks aastaks: rääkida talgute küsimused lahti Kadriga, blogijate teemad Silviaga.

2.12 C Projekti tulemuste hindamine

Projekti tulemuste hindamise mõtte on näidata jooksvalt kätte kohad, kus projekti tegevusi võiks teha teistmoodi, kui kavandatud või rohkem läbi mõelda. Projekti meeskonda oleme nõustanud projekti kohtumiste käigus, sageli oleme nõustajatena olnud meeskonnaga sama meelt. Samuti on projekti hindamise roll kirjeldada ära looduskaitse konfliktolukordade baastase ja koguda kokku andmed, mis aitaksid hinnata lõpptaset ja projekti panust toimunud muutusesse. Projekti alguses valminud baastase on andmeid koondava ja teavitava rolliga, sellel ei ole ei looduskaitsele ega projektile olulist mõju (projekti tegevused kavandati enne mõju hindamise protsessi).

Projekti hindamise käigus kaasasime oma meeskonda tudengeid, kes analüüsisid oma meeskonnaga hindamise käigus välja tulnud vajadusi arendada looduskaitse tegevusi. Üks politoloogiatudengite rühm selgitas välja, et nende omavalitsuste arengukavade koostamisel, mille territooriumile jäävad arvestatavas mahus looduskaitsealad, ei olnud arvestatud looduskaitsealade potentsiaaliga aidata kaasa omavalitsuse arengule. Arvestades seda, et looduskaitsealade korral kaotavad omavalitsused maamaksust laekuvates sissetulekutes, on tähtis, et omavalitsus leiaks ka võimalusi looduskaitseala omavalitsuse arengus ära kasutada, et kasutatud tulusid kompenseerida või lõimida looduskaitse vajadusi näiteks piirkonna ettevõtluspotentsiaaliga (nt roo kasutamine ehitusmaterjalina, poollooduslike koosluste hooldamine karjatades jne). Tudengid vestlesid omavalitsuste reformi ajal ka uute omavalitsuste töötajatega, et mõista, kuivõrd nad näevad võimalusi looduskaitset omavalitsuse arengus kaotuse asemel võimaluseks kujundada, mis aitaks ka omavalitsuste elanikke looduskaitset tunnustada. Selgus, et ametnikud ei oska nimetada võimalusi, kuidas looduskaitset omavalitsuse arenguks ära kasutada. Siit kasvas välja ka ettepanek otsida välja häid näiteid looduskaitse ja omavalitsuse koostöö kohta, mida kasutada omavalitsuse arendusspetsialistidega suheldes, koolitustel jm. Kommunikatsioonitudengite rühm uuris seda, kuidas saaks keskkonnaameti töötajate tüüpkirju kujundada ja kirjutada vormis, mis kirju saavaid looduskaitsealade elanikke ei ehmataks ega põhjustaks võõrastust. Nad tegid selle tarbeks ka mitmeid analüüse, sh käisid küsitlemas looduskaitsealade elanikke. Siit koorus välja mitmeid uusi vajadusi ja ettepanekuid. Tudengite ettepanekud ja töövahendid KeAle ei pakkunud selle spetsialistidele üllatusi, kuid võisid toetada seda, et varem välja mõeldud samme asutakse jõulisemalt astuma (seda tasub hiljem üle küsida). Ka nende tudengite analüüsides joonistusid välja mõned ettepanekud. Nt vajadus edendada keelekorrektuuri tehnoloogilisi lahendusi ametkonnale üldiselt, sest selle tõttu, kui ametnik, kes arusaadavat keelt isiklikult tähtsaks peab, koolitumas käib, ei muuda see ametkondlikku suhtlust suures plaanis. Looduskaitse spetsialistide küsimustest joonistus välja vajadus kaasata looduskaitsealade kogukondade eestkõnelejad looduse kaitsmise tegevustesse, et looduskaitse ei piirduks keeldude ja paberimäärimisega, vaid aitaks inimesel, kes soovib nt oma maakodus käpaliste arengule kaasa aidata, leida ja kasutada selleks õigeid võtteid. Tudengite kogutud materjale analüüsides paistsid meile välja ka täiendavad vajadused, eriti vajadus arendada välja looduskaitse nõustamist ja iseteeninduskeskkonda, millest saada vastuseid tüüpilisematele küsimustele. Võtsime looduskaitsealade inimeste suhtluskogemuse kokku järgmisel joonisel (joonis 2 näitab, millised küsimused inimesel tekivad ja millistest allikatest ta võiks oma küsimusele vastuse saada):

Kui inimene saab KeAlt kirja, siis ta viskab selle minema, võtab teadmiseks või otsib lisateavet. Millistest allikatest? Mille kohta?

JOONIS 2. Kohaliku elaniku teabekanalid, millest otsida selgitusi KeAst saanud kirjal

2.13 D Ida-Euroopa konverents

Silvia Lotman on käinud projekti teemadest rääkimas mitmel Eesti konverentsil, mille osalejaskonnas on olnud nii KeA spetsialiste kui juhte, loodushariduse spetsialiste, teadlasi jm ka praktiliselt loodusega kokku puutuvaid inimesi.

KOKKUVÕTE

SIIA MINGI LAUSE: LOODUSKAITSE TAJUMINE SÕLTUB SELLEST, KUIDAS SEE ON KOHALIKUS ELUS „SISUTATUD“

Siiatuleb kunagi kokkuvõte.

Praegu võib öelda, et kuna tegevused on juba poole peal, on võimalik hakata õppetunde üle vaatama ja nende põhjal kirja panema projektijärgsete tegevuste plaani. Iga katsetegevuse eesmärgi võiks kriitiliselt läbi mõelda – milleks ja kellele see vajalik on ja kuidas see toetab looduskaitsealade korraldajate suhteid sotsiaalsete rühmadega. Läbi tuleks mõelda asutused, kes võiks sõelale jäänud tegevused üle võtta ja nendega jätkamise võimalused läbi rääkida.